

K SOUČASNÉMU STAVU ROZVOJE VĚD O ZEMI

Úvodní poznámky

Právě v den editace tohoto příspěvku (12. srpna 2014) vyšel v deníku Právo sloupek Alexandra Mitrofanova "Odlidštěno". Našel jsem v něm zajímavou větu, která by mohla posloužit jako motto: *„Přepych nazývat věci přesně těmi jmény, která člověku diktuje jeho přesvědčení, je výhoda lidí neangažovaných nebo těch, jejichž veřejná činnost vyhraněný postoj předpokládá.“* Jako člověk angažovaný více než 23 let v různých organizacích věnujících se problémům aplikované etiky a zvláště pak geoetiky (ve které se mně dostalo dokonce cti být nazýván jejím zakladatelem) nemohu mlčet, jestliže jsem dospěl k nepochybnému poznání o nešvarech, korupci a podvodech. Dokonce cítím povinnost „dovolit si přepych“ označit pravými jmény instituce a veřejně činné osoby poznamenané těmito stále více odsuzovanými jevy. V tomto smyslu je třeba chápat osobně zaměřené části tohoto článku zveřejněného na místě, které je na celém světě považováno za místo zrodu geoetiky.

Dále uváděné nedostatky i skandály se sice týkají většinou institucí a osob ze zahraničí a někdy přesahují rámec věd o Zemi, náměty konkrétního řešení ovšem lze aplikovat i v našich domácích poměrech.

"Příroda se zbláznila?"

Žijeme ve zvláštním světě. Po několika posledních měsících se dokonce zdá, jakoby celá naše planeta zdivočela. Nemusíme si ani všimnout všech přírodních katastrof, jak nám je přinášejí kusé zprávy médií (přehlcených katastrofami politického charakteru), stačí pozorovat poměry u nás, ba dokonce jen v blízkém okolí domova. Zvýšila se rychlost růstu různé flóry. Snižuje se spolehlivost meteorologických předpovědí. V jedné ze známých seismických zón ČR se dokonce naměřily během krátké doby tři seismické otřesy, které se v minulosti v takové intenzitě vyskytovaly zcela ojediněle. Opakovaný návrat povodní překvapuje při „lidové“ představě, že povodeň označená výskytem „jednou za 500 let“ se už nemůže opakovat dříve než za půl tisíciletí. Známý geolog a esejista Václav Cílek nedávno uveřejnil osobní zkušenost, že se lidé při besedách začínají zajímat o konec světa. Osobně jsem sice přesvědčen, že takové obavy jsou přehnané, což však ještě není důvodem k optimismu s hlediska časového horizontu nejbližších generací.

Jako geolog a geoetik hodnotím všechny povodně od konce minulého století na území ČR i v dalších evropských zemích již nikoli jako individuální jevy vyskytující se jednou za 20, 50, 100 či 500 let, ale jako dílčí projevy jedné megapovodně, která se pravděpodobně vymyká paměti lidského rodu a může být (v optimálním případě!) hodnocena jako povodeň přicházející jednou za 5000 nebo 10000 let, ale taky jednou za 100000 či milion a ještě více let. Proto se zatím nedá vůbec odhadnout ani její celkové trvání (minimálně půjde o celou generaci!), ani doba, místo, rozsah a intenzita jejího dalšího úderu. Názory na určité časově pravidelné opakování geologických jevů hierarchického charakteru jsem propagoval už před 30 roky a od roku 1997 jsem je oživil v rámci rozvoje geoetiky.

Mezinárodní konference evropských geologů v Římě 25. května 2007 deklarovala, že *"rostoucí počet hydrogeologických pohrom spojených s intenzivnějšími dešti - dokonce v zemích, které byly doposud těchto jevů ušetřeny (např. Sardinie, kde se zaznamenal rekord 500 mm srážek za jediný den, tedy hodnota srovnatelná se srážkami celoročními) - jakož i růst období sucha v určitých zeměpisných šířkách vyžadují přizpůsobit jim strategii na celosvětové i lokální úrovni, protože dokonce ani okamžité a nepravděpodobné snížení emisí skleníkových plynů nezastaví probíhající procesy. Jejich účinky budou trvat nejméně 60 let"*. Celá závěrečná deklarace v angličtině je přístupná na internetových stránkách: http://www.eurogeologists.de/images/content/panels_of_experts/natural_hazard_climate_change/Final_Resolution_Rome_Conference2007.pdf. Mnohé pasáže jsou sice poplatné stanoviskům Mezivládního panelu pro klimatické změny IPCC (v oné době), ale přesto citovaný odstavec zdůrazňuje, že očekávané kalamitní jevy budou nezávislé na lidské činnosti.

K totožným závěrům dospěly také oba poslední mezinárodní geologické kongresy, když zdůraznily prověřenou periodicitu klimatických změn napříč různými geologickými érami. Připomínám závěr kongresu v Oslo (2008): *"Naše planeta má báječný archív o klimatu v minulosti, který dokumentuje jeho značnou variabilitu během celé historie Země. Na dnešní změny je třeba pohlížet v kontextu s přirozenými změnami, k nimž docházelo po miliardy let."* Ještě širší rozsah měla odborná sympozia o klimatických změnách na kongresu v Brisbane (2012). Byla soustředěna pod téma *Klimatické změny: poučení z minulosti, využití pro budoucnost* upozorňující, že náhlé a rychlé klimatické změny v geologické minulosti poskytují cenné analogie s možnými změnami v budoucnosti a dají se použít k výzkumu přesnosti klimatických modelů. Jedno ze symposií mělo název: *Mlčící většina: záznamy o klimatickém teple v kenozoiku (paleocén – pliocén)*; zdůraznilo, že během 95% průběhu této éry nedošlo k žádnému bipolárnímu zalednění (nebo jen v malém rozsahu), a to vzhledem k vysokému obsahu CO₂. Přesto se získaných poznatků dosud nevyužilo v potřebné míře pro diskuse o klimatu budoucnosti v souvislosti s návaznými přírodními katastrofami a zlepšením preventivních opatření pro přežití postiženého obyvatelstva.

Dosavadní většinové představy o trvalé udržitelnosti životního prostředí předpokládají absolutní vliv lidské činnosti na mechanismy přírodních sil ovládajících život naší planety. Základní postulát však musí znít: **Lidstvo nemůže ovládat přírodní síly, ale jejich intenzivním výzkumem může podstatně odhalit jejich zákonitosti a tak přispět k lepšímu předvídaní katastrof značných rozměrů a k zajištění určité ochrany před jejich zhoubnými účinky.**

Zatím se zdá, že veškerá varování především z řad vědců o Zemi nezanechala žádné účinky na politických činitelích odpovědných za život na naší planetě a na jejich jednotlivých teritoriích na jakémkoli stupni administrativní správy. Nikdo si nechce připustit možné katastrofy v rozsahu, který nemá pamětníků. Obdobně opadl zájem těchto kruhů o futurologii jako obor, který se snaží předestřít různé scénáře dalšího vývoje lidstva v dlouhodobém horizontu.

Environmentalisté většinou nepřipouštějí jiné než lidské vlivy na změnu klimatu. Světová veřejnost měla být varována pasáží, kterou z mé iniciativy vložil v roce 2012 do prohlášení IUGS (Mezinárodní unie geologických věd) pro konferenci Rio+20 její tehdejší prezident profesor Alberto Riccardi (nabízel jsem původně tuto „doložku“ k prosazení delegátům České republiky): *Budoucnost naší planety determinují nejen vlivy antropogenní, ale též dlouhodobé exogenní a endogenní procesy, často doprovázené přírodními pohromami bez jakékoli možnosti jejich ovlivnění či kontroly lidmi. Nejvýznamnější z těchto jevů jsou často*

mimo dosah paměti lidstva. Jedině vědy o Zemi a vesmíru jsou schopny sloužit jako prostředník v jakémkoli výzkumu potřebném pro odhalení chování a předvídatelnosti těchto jevů. Ve světle tohoto poznání se zdá, že je zapotřebí modifikovat zjednodušené představy o udržitelnosti životního prostředí, a to na základě geoedukačního a geoetického přístupu. Je nutno přiznat, že tzv. abiotická příroda má svůj vlastní dynamický vývoj a že musíme poznat a porozumět jejím pravidelnostem a zákonitostem, abychom mohli zlepšit jakékoli předvídání i zmírňování vlivu důležitých katastrof a klimatických změn.

Činnost Mezivládního panelu pro klimatické změny (IPCC)

Činnost IPCC je třeba podrobit přísné kritice a otevřené diskusi. Různé organizace i jednotlivci se o to snaží, většinou však narážejí na prudký odpor, někdy i s poukazem na nevhodnost útočit na instituci, která byla oceněna Nobelovou cenou. Je třeba konstatovat, že v dřívějších dobách také IPCC připouštěl působení přírodních sil. V posledních cca 10 letech se však snaží v myslích občanů celého světa utvrzovat představu, že za všechny katastrofy je odpovědné výlučně samo lidstvo. V současné době dochází ke kuriózní situaci, kdy se při prognózování dalšího vývoje klimatu berou v úvahu výsledky geologických věd jen pro kratičké období začínající kolem roku 1880. V různých výborech a orgánech IPCC i příslušných komisích v ČR s tím dokonce souhlasí také přizvaní geologové, kteří zcela pomíjejí skutečnost, že v této poslední době nedošlo k žádným mimořádným excesům v chování přírody, a zcela ignorují uvedené výsledky paleoklimatických výzkumů, k nimž nezávisle došli badatelé v nejrůznějších částech naší planety.

Při přípravě symposia EOS 13 „Geoetika a geovýchova“ pro letošní valné shromáždění Evropské unie geologů ve Vídni jsem dokonce musel jako hlavní garant čelit velice skandální situaci. Kvůli obsahu zvláštního čísla časopisu „*Pattern Recognition in Physics*“ věnovaného článkům 19 autorů ze 13 zemí (včetně dvou Čechů) vydavatel (firma Copernicus) nejen zrušil číslo připravované k vydání (s většinou už uzavřenými řádnými recenzemi), ale zastavil další vydávání celého časopisu. Když jsem se to dověděl, požádal jsem jeho hlavního editora a spoluautora profesora Nils-Axela Mörnera, aby o tomto mimořádně závažném a citlivém geoetickém případě napsal příspěvek pro chystané sympozium. Ochotně vyhověl dvěma abstrakty, která jsem přijal do programu symposia:

- 1. Geoethics disgraced by Copernicus in its desperate act of covering up for the IPCC;*
- 2. Geoethics: IPCC disgraced by violation of observational facts and physical laws in their sea level scenario.*

Organizátoři EGU GA po obvyklé proceduře o přijetí obou příspěvků autora oficiálně informovali. Po nějaké době se však rozhodli vyřadit oba příspěvky z programu, aniž by se obtěžovali projednat záležitost se mnou a mými spolugaranty. Důvodem byla kritika nejen IPCC, ale také firmy Copernicus, která je vedle vydavatelské činnosti shodou okolností také dlouhodobě oficiálním pořadatelem vídeňských kongresů EGU (jde tu o ryze obchodní konflikt zájmů!). Když mé protesty u organizátorů nepomohly, pokládal jsem za potřebné zařadit mnou přijaté texty obou příspěvků profesora Mörnera aspoň do mého svodného posteru. Jakékoli zamlčování události by bylo zradou etických principů. Odhalil se ovšem mimořádný etický problém ohrožení vědecké svobody bádání a zákulisní ochrana „main streamu“. Cenzurované číslo se zabývalo pokrokem v objevech závislosti některých pozemních geologických jevů na jevech planetárních, což podle přesvědčení autorského kolektivu otevírá cestu novým směrům výzkumu právě v absolutně nejpotřebnější oblasti předvídání klimatických změn.

Tuto pasáž uzavírám oficiálním 3. bodem doporučení, která schválila Mezinárodní konference o geoetice, pořádaná v rámci loňského ročníku tohoto příbramského sympozia: *Aktuální aktivity IPCC nejsou udržitelné vzhledem k existujícím poznatkům věd o Zemi (jak byly prezentovány ve výsledcích 33. a 34. Mezinárodního geologického kongresu)*. Tyto poznatky je třeba včlenit do veškeré další práce IPCC.

Zemětřesení v italském městě L'Aquila 6. dubna 2009

Toto smutně proslulé zemětřesení (mezi jehož oběti patří také dva studenti pardubické univerzity) a následný proces se 7 účastníky výjezdního zasedání státní komise velkých rizik 31. března 2009 přímo v tomto městě dokonce způsobilo nekonečné zmatky při přípravě sympozia o geoetice na zmíněném kongresu v Brisbane (2012), vedoucí až ke zneužití geoetiky (mj. neřešeným konfliktem zájmů) a nakonec k dalšímu skandálu, jemuž jsem musel čelit jak na dubnovém kongresu EGU 2014 ve Vídni, tak i v dalším období ve vlně rafinovaně organizovaných podvodů zinscenovaných vrcholnou odbornou institucí italské seismologie (*Istituto Nazionale di Geofisica e Vulcanologia* – INGV – v Římě) a nově vzniklou Mezinárodní asociací pro propagaci geoetiky (IAPG) s hlavním sídlem právě v INGV. Jeho zaměstnanci jsou manželé Dr. Silvia Peppoloni (generální sekretářka IAPG) a Giuseppe di Capua (pokladník IAPG). Teprve nedávno jsem zjistil, že tito manželé na našem sympoziu v r. 2009 uvedli v příspěvku o aquilském zemětřesení zcela zavádějící informace a zatajili pravou podstatu problému. Je důvodné podezření, že už v r. 2008 zahájili kroky vedené snahou přesunout geoetiku do Itálie s cílem dokazovat vysoké etické hodnoty ústavu INGV. S tím souvisela stále zřejmější snaha o moje odstranění z pozice vedoucího činitele světové geoetiky pod nejrůznějšími záminkami; v poslední době se projevila vedle nesčetných zákeřných útoků i otevřeným odporem znemožňujícím moji účast na souběžném sympoziu o geoetice NH9.8, které ve Vídni probíhalo pod jejich patronátem a díky intervencím italských činitelů přes moje protesty vyústilo v dokonale překryt obou sympozií (NH9.8 a EOS 13). Trnem v oku byla těmto Italům kuriózně moje znalost italštiny (už v r. 1951 jsem vykonal učitelskou zkoušku z tohoto jazyka) a možnost porozumět všem publikovaným dokumentům. V červnu 2014 dokonce zařídili, abych na našem rodinném počítači měl zakázán přístup na web stránky IAPG.

INGV zřejmě za státní peníze jedná jako obhájce zatím nepravomocně odsouzených vědců (tj. s šířením mystifikací a nepravd - což je sice výsada obviněných i obhájců, která ovšem nemůže platit pro vědecký ústav s povinností šíření pravdivých ověřených informací). Dokonce prezidentů dvou hlavních italských geologických organizací se stali osobními "kmotry" kontroverzní Dr. Silvie Peppoloni, která je klíčovou osobou jak v nové světové kampani vedené spojenými silami INGV a IAPG s otevřenou podporou pro odsouzeného bývalého prezidenta INGV prof. Enzo Boschi, tak v nenávislné osobní kampani vedené přímo proti mně.

Závažnost a aktuálnost případu je dána i tím, že se určité kruhy z římského ústavu INGV a z IAPG svými neuvěřitelnými podvody snaží o zpochybnění důvěry světové (a zvláště evropské) veřejnosti v italskou justici a legislativu právě v době nadcházejícího předsednictví Itálie v EU! Smutně se v celém případě projevil „past president“ AGID Dr. Limaye z Indie, který zneužil důvěry některých vysokých funkcionářů asi vzhledem k vlastní „lepší minulosti“; právě on totiž vnesl do mnoha problémů četné a často zákeřné zavádějící machinace, pomluvy a lži; zneužil exkluzivní informace, které měl ve své funkci v AGID, pro podporu akcí proti pracovní skupině AGID ve prospěch INGV; nakonec přijal funkci viceprezidenta IAPG, ale trvá na tom, že dodržuje přísně etické chování. V roli "past prezidenta" AGID se projevil jako absolutní diktátor porušující veškerá pravidla demokracie i etiky. V souvislosti s posledními podvody ze strany INGV byl jsem nucen obrátit se v této

souvislosti též na velvyslanectví Italské republiky v Praze a s jeho doporučením přímo na soud v L'Aquile (o všem jsem rovněž informoval našeho velvyslance v Římě, s nímž jsem navázal pracovní kontakt už před vídeňským jednáním).

Z podrobného studia rozsudku 7 obviněných vědců (zveřejněného 19. ledna 2013) je zřejmé, že pravým důvodem procesu i odsouzení bylo fatální selhání odsouzených, kteří se navzdory dřívější vlastní práci i oficiálním publikacím INGV 31. 3. 2009 ujali role uklidnění veřejnosti přímo v Aquile - ve městě postiženém několikaměsíční sérií menších zemětřesení vyvrcholenou otřesy o síle 3.8 a 4.5 RichtEROVY stupnice v předchozích dvou dnech. Přitom vůbec nebrali v úvahu ani všechna akutní rizika (včetně bezprostředního ohrožení životů místních obyvatel), ani existující seriózní předpovědi zemětřesení od „nekompetentního“ občana města (na základě jeho soukromých měření) a ani na místě nese-psali náležitý protokol o svém jednání. Osobně sice jsem přesvědčen, že míra provinění jednotlivých vědců byla rozdílná, ovšem jejich odsouzení v 1. instanci stejnou výší trestu (6 let vězení oproti 4 rokům, které navrhoval prokurátor) bylo zřejmě způsobeno tím, že při procesu se drželi jednotné obhajoby nastavené na nejaktivnějšího účastníka výjezdního zasedání, jímž byl tehdejší prezident INGV profesor Enzo Boschi. Teprve po ničivém zemětřesení v časných ranních hodinách 6. dubna vrátilo se téhož dne odpoledne několik vědců do Aquily, kde protokol pořizovaný oficiálně pověřenou graduovanou osobou užíli pouze jako nezávazný podklad k vlastní verzi protokolu. Na speciálních web stránkách INGV jsou originální podklady (včetně rozsudku) sice uvedeny v italštině, avšak záměrně nebyly uvedeny jejich anglické překlady nebo byly zkresleny. Přitom je zřejmé, že pracovníci INGV sami žádali po celém světě o „support letters“ právě na základě omezených a nadto zavádějících podkladů uvedených pouze v anglické verzi. Jako následek mých letošních intervencí ve Vídni se pracovníci INGV dopustili podvodného nahrazení závěrečného protokolu o jednání ve znění dohodnutém až po zemětřesení jiným protokolem, kde však mezi pěti účastníky chybí podpis tehdejšího prezidenta INGV profesora Boschi! Etické selhání zatím nepravomocně odsouzených vědců spočívá především v jejich pohrdání existující předpovědí „nekompetentního“ technika, která se vyplnila po dalších 5 dnech. O situaci jsem informoval Český geologický národní výbor jako přizvaný účastník jeho jednání už 21. listopadu 2012.

V celém světě vyvolali pracovníci INGV dvě vlny protestů, a to hned po podání žaloby, po druhé pak v říjnu 2012 bezprostředně po vynesení rozsudku, kdy ještě nebylo zveřejněno jeho zdůvodnění (soudce na to měl termín 3 měsíce). Šlo o neetický falešný poplach, který však ve světě „zabral“ a podlehl mu vedoucí činitelé mnoha světových organizací, kteří navíc ještě vybídli další podřízené organizace k projevům falešné solidarity. Týkalo se to např. ICSU, IUGS, EGU, naopak kampani patrně nepodlehlo UNESCO. Také ředitelé tří ústavů Akademie věd ČR podlehl propagandě – dokonce mezi prvními.

Přitom již koncem roku 2012 se objevilo na stránkách IUGS <http://iugs.org/uploads/GeoNews%20May%202013.pdf> v převzaté výroční zprávě Evropské federace geologů EFG prohlášení Italské Národní rady geologů v tomto znění: *V Itálii, ve městě L'Aquila, proces proti členům Velké komise rizik skončil rozsudkem o jejich vině. Vyvolal mnoho protireakcí, protože mnozí lidé si mysleli, že se odsouzení týkalo selhání při předpovědi zemětřesení. Ve skutečnosti pravda je jiná. Byli odsouzeni za neúmyslné zabití z nedbalosti a vzhledem k chybám při vyhodnocení a komunikaci o seismické krizi, která předcházela zemětřesení 6. dubna 2009. Tak se tedy rozsudek – při nejmenším přímo – netýká nesprávné předpovědi zemětřesení. V Itálii se rozsudek považuje za „konečný“, až projde třemi úrovněmi soudů. V tomto případě jde pouze o první instanci. Nicméně je zřejmé, že rozsudky jsou velmi tvrdé, snad až příliš tvrdé.*

Prezident Gian Vito Graziano o tomto prípade napsal úvodník. - Toto oficiální prohlášení na web stránkách INGV nenajdeme.

Hlavní nedostatky současného stavu vědy a vývoje

I když se v celém příspěvku zabývám především otázkami přírodních věd, je třeba konstatovat, že mnohé problémy se leckdy týkají i jiných vědních odvětví, především pokud jde o nadřazenost main-streamů, problémy mezigenerační komunikace, vnášení mimovědních aspektů (např. politických, národnostních, náboženských). Základní nedostatky vidím v těchto okruzích:

1. Zanedbání aplikace základních etických hodnot a principů

Mnoha i vysoce odborně vzdělaným vědcům chybí jakékoli základní etické vzdělání a především etické cítění. Nemají žádné představy o konfliktu zájmů, mnohdy ani o pojmu priority objevů, často chybějící respekt k odlišným názorům přechází až k čisté osobní averzi. Zejména mladší vědečtí adepti postrádají pocit národní sounáležitosti a sebevědomí spojený s nekritickým obdivem zahraničních ikon a se záměrným či jen bezděčným pohodlným podléháním vlivu main-streamu. Případ IPCC ukazuje i na nebezpečí zneužití *peer reviews*. Ostudou je zabetonování redakčních kolektivů odborných časopisů proti článkům, které přinášejí nové hypotézy a teorie a mohou vyvolat určitý pokrok poznání a jejichž autoři jsou pak zahrnání do vědeckého disentu či vyhnání z vědecké komunity.

2. Nevhodný systém hospodářské zainteresovanosti pracovníků vědy a vývoje

vede zvláště u mladých nadějných vědců k trvalé práci v zahraničí (promarněné investice do vzdělání; stáže nebo několikaleté působení ve věhlasných ústavech v cizině je ovšem třeba podporovat) nebo aspoň k úniku do sektoru vědy a vývoje v průmyslové sféře. Ve státním sektoru vědy a vývoje (včetně pracovišť ve sféře školství) se tak snižuje potenciál špičkových pracovníků. Jak mladé nadějné talenty, tak i badatelé starších generací jsou navíc otravováni vlivem "mainstreamového" vedení, které nepřipouští odlišné názory a v extrémních případech korumpuje či terorizuje většinu zaměstnanců k "absolutní poslušnosti".

3. Uzavřenost jednotlivých vědeckých oborů a neochota k interdisciplinárním kontaktům

(které jsou dnes absolutním předpokladem skutečného rozvoje) je podmíněna podle mého názoru nedostatkem etického, komplexního a kritického způsobu myšlení a jednání i zavedenou strukturou financování.

4. Akutní nebezpečí ohrožující a znemožňující žádoucí zaměření vědy a vývoje ke skutečnému prospěchu lidstva

Především jde o zanedbání řešení nejakutnějších problémů ohrožujících bezpečnost lidstva, falešné "uspokojení" s výsledky vlastní práce, přednostní orientaci na druhořadé problémy, zločinné podvody včetně zneužití etiky k vlastnímu prospěchu jednotlivců a "zájmových skupin", existenci "vědeckého disentu" vedoucí až k nezaměstnanosti a ohrožení životní existence vědců schopných okamžitě přispět ke skutečnému světovému pokroku vědy. Pak i někde zavedené etické kodexy a etické komise jsou pouhou formalitou a většinou neplní základní očekávané funkce.

V současném světovém i českém chaosu věd nastal pravý čas, aby se konečně začalo jednat na pravých nefalšovaných etických základech. **Vedle sociálních, ekonomických a environmentálních aspektů je třeba vzít v úvahu hlediska a zkušenosti geologických a planetárních oborů.**

Je nezbytné najít přiměřené struktury, jejichž prostřednictvím by se mohly geoetické principy optimálně uvádět do povědomí a života celé současné globální společnosti. Veškerá úsilí nejen geologů, ekologů, pedagogů a mnoha dalších profesí (filosofů, teologů, právníků), ale také manažerů, politiků a státníků na jakékoli úrovni mají ve smyslu geoetiky respektovat jejich vlastní odpovědnost za osud naší planety a jejích obyvatel.

V konečných sociálních, ekonomických a kulturních důsledcích jde o hledání nových priorit včetně stále většího důrazu na solidaritu lidské společnosti na všech možných úrovních. Je pak samozřejmé, že nezbytné geoetické myšlení musí vycházet ze zachování obecně přijatelných morálních a etických zásad, k nimž lidstvo dospělo různými cestami a zkušenostmi (navzdory některým současným opačným trendům, které se vyznačují především deformací spirituální složky života a úbytkem kultivovaného jednání).

Podle principu předběžné opatrnosti bychom měli více počítat právě s eventualitou, že prožíváme mimořádné období permanentních povodní a záplav, které může trvat i několik desítek let. Nemůžeme ovšem s určitostí vědět, zda např. v Praze nové přívaly vod pouze znovu ohrozí nízko položené čtvrti sousedící přímo s Vltavou nebo zda voda nestoupne až třeba k náměstí Míru. Vzpomínám v této souvislosti na sugestivní scénku Pavla Kohouta v jeho drammatizaci Čapkovy Války s mlouky, kdy do hlediště vinohradského divadla během této hry vstoupil uniformovaný policista (tehdy „příslušník SNB“) se zprávou, jak prudce stoupající voda už ohrožuje auta parkující blízko divadla.

Na hrozící dlouhodobé nebezpečí přírodních katastrof a na nutnost odpovědné přípravy na ně (jak mezi obyvatelstvem, tak i v rozhodujících politických krizích) upozorňuje nový obor - geoetika (uplatnění etiky v geologii) už pěknou řádku let. Pravidelné mezinárodní schůzky geoetiků se konají – bez velkého zájmu české veřejnosti – v rámci symposií „Hornická Příbram ve vědě a technice“ od roku 1992. Problémům povodní se tedy patrně nevyhneme ještě po dlouhá desetiletí a budeme se muset naučit lépe zvládat příslušná rizika. Bude to vyžadovat zásadní změnu priorit i ve vyčleňování finančních prostředků nejen na likvidaci škod, ale i na podstatně zvýšenou prevenci a na všestrannou technickou i psychologickou přípravu obyvatelstva, která se nevyhne ani potřebné popularizaci odborných znalostí.

Ať už se budou potřebné finanční zdroje získávat jakkoli, bude velice vhodné soustředit je – ve shodě s nyní uvažovanými návrhy – ve zvláštním transparentním fondu. Široká sledovanost jeho růstu i využívání přispěje k tomu, že celá společnost bude k těmto problémům mnohem vnímavější a na všech úrovních se bude vyrovnávat s dalšími možnými katastrofami lépe a efektivněji.

Závěry pro reprezentaci české vědy a výzkumu

Vzhledem k tomu, že novodobá geoetika má v rodném listu své rodiště v České republice (a symbolicky právě v Příbrami), měl by náš stát se svými vrcholnými orgány na poli vědy a výzkumu převzít v EU i v OSN iniciativu ve všech směrech vedoucích k nápravě nedostatků, o nichž jsem se snažil podat svědectví v tomto příspěvku.

Je třeba jednoznačně podpořit snahu místopředsedy vlády MVDr. Pavla Bělobrádka, PhD. o zřízení nového ústavu pro řešení a nápravu neutěšeného stavu a pro potřebnou koordinaci v plánovaném minimálním obsazení cca 40 osob. V tomto ústavu je třeba vybudovat oddělení etiky a zřídit funkci ombudsmana, který by vytvořil síť spolupracovníků ve všech vědeckých oborech, oprávněných vyřizovat stížnosti na nepochopení a obstrukce "mainstreamu".

Je třeba nejrůznějšími formami prohlubovat vzdělání nejširších vrstev obyvatel, aby si uvědomily závažnost hrozících přírodních sil, jimž je třeba čelit. Také nová environmentální literatura potřebuje doplnění o neopominutelné přírodní faktory, na jejichž působení musí být lidstvo připraveno (přednostně v nejohroženějších oblastech).

Celkově jde o to, abychom prostřednictvím vědy a jejího dalšího koordinovaného a komplexního rozvoje cíleného k obecnému dobru kultivovali vyspělou společenskou a politickou kulturu občanské společnosti. Každý člen této společnosti si musí uvědomit v rámci svého postavení osobní spoluodpovědnost za osudy vlastního národa i celé Evropy a lidstva při respektování základních etických principů a při zachování spravedlivého právního řádu. Pracovníci vědy a výzkumu by měli při tomto procesu být pro všechny